

Het Muziektheater
25, 26, 28, 29 juni 1990
20.15 uur

De Ballett Frankfurt voorstelling is mogelijk gemaakt door het Prins Bernhard Fonds, dat in 1990 het vijftig-jarig jubileum viert.

Het Prins Bernhard Fonds en de Anjerfondsen vormen tezamen het Cultuurfonds voor Nederland. Het steunt jaarlijks meer dan 3.000 projecten op het gebied van Beeldende Kunst, Podiumkunsten, Culturele Vorming, Wetenschap, Natuurbehoud en Monumentenzorg

William Forsythe

Ballett Frankfurt

Slingerland I

choreografie, kostuums, lichtontwerp William Forsythe
muziek Gavin Bryars
toneelbeeld Cara Perlman

Wereldpremière Frankfurt, 25 november 1989

Slingerland II, III

choreografie, kostuums, lichtontwerp William Forsythe
muziek Thom Willems
toneelbeeld Cara Perlman

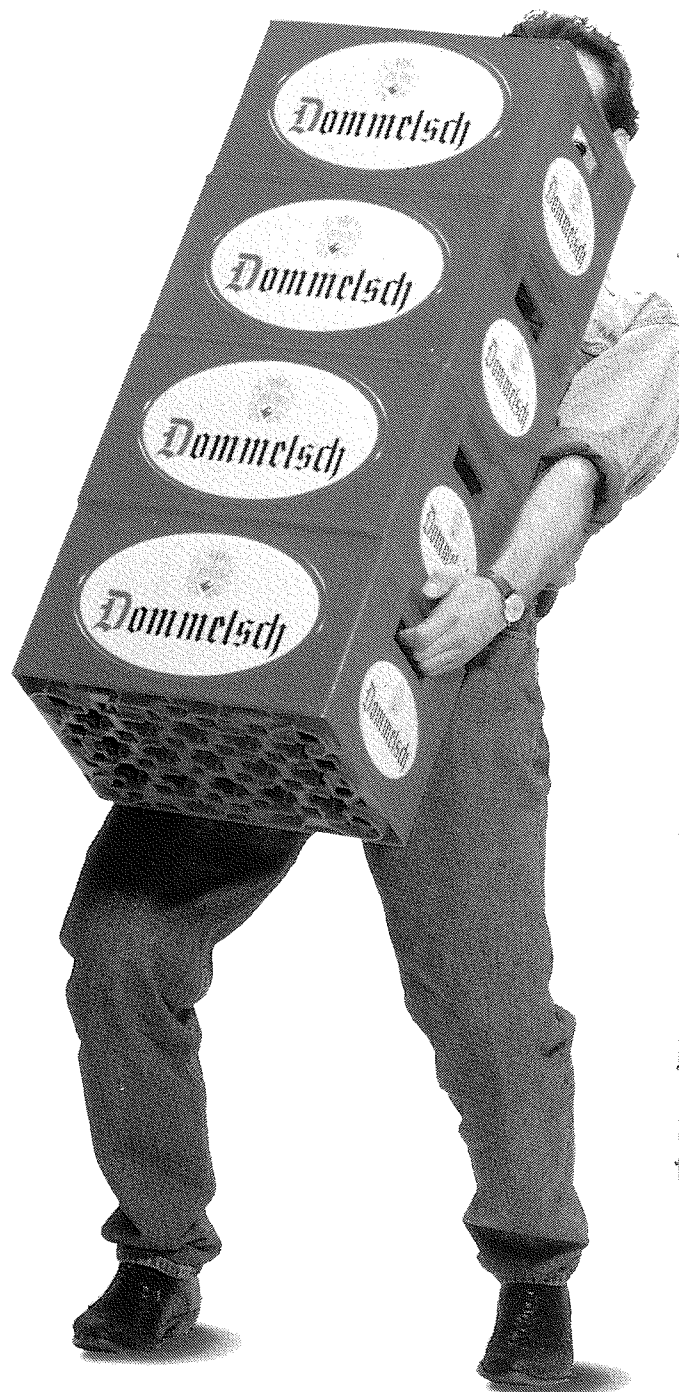
Wereldpremière Holland Festival 1990 - Amsterdam

New Sleep

choreografie, toneelbeeld, kostuums, lichtontwerp William Forsythe
muziek Thom Willems

Wereldpremière San Francisco, januari 1987

25, 26 juni 1990 20.15 uur (tot 22.30 - 2 pauzes)

Ballett Frankfurt

Limb's Theorem I, II (Enemy in the figure), III

choreografie	William Forsythe
muziek	Thom Willems
toneelbeeld	Michael Simon
kostuums	Férial Simon
licht	William Forsythe en Michael Simon

Wereldpremière Frankfurt, 13 maart 1990

28, 29 juni 1990 20.15 uur (tot 22.45 - 2 pauzes)

DOMMELSCH WORDT 'T HELEMAAL.

Ballett Frankfurt

Slingerland is opgezet als een vierdelig avondvullend stuk, net als *Limbs Theorem* in etappes tot stand gekomen, waarbij het eerste deel in november 1989 in Frankfurt werd uitgevoerd. Deel II en III gaan in dit Holland Festival in première en deel IV volgt in het najaar.

Voor het eerste en derde deel maakt Forsythe gebruik van de romantische, dromerige muziek van de Engelse componist Gavin Bryars. De composities voor de beide andere delen komen voor rekening van Thom Willems. De muziek voor deel II is in tegenstelling tot de monochrome muziek van het eerste en derde deel heel geschakeerd, gebaseerd op de fuga en zoals Willems het uitdrukt een 'Gothic Cartoon'. Forsythe staat in dit deel een soort 'vaudeville macabre' voor ogen, waarna in het derde deel het droomlandschap uit het eerste deel weer wordt opgepakt; een romantische droom: 'Denk maar aan een malloot die speciaal voor zichzelf een theater heeft gebouwd om daar voor zijn plezier steeds fragmenten uit zijn herinnering te laten voorspelen.' *Slingerland* is kort samengevat zowel een fantasie als visioenen en jeugdherinneringen.

Het visuele element, in de gedaante van Cara Perlmans objecten, is het middelpunt van de choreografie. Voor het eerste deel ontwierp zij een zandkleurige steenvlakte met zwarte zwerfkeien, die zich door middel van een leikleurig fluwelen doek voortdurend ook als theaterlandschap laat aanzien. Dit doek is door het hele stuk aanwezig. Kaalgeschoren dansers steken hun hoofden en handen uit de uitgezaagde toneelvloer en schrijven 'de geschiedenis van het menselijk lichaam' aldus Forsythe. Bryars *Three Viennese Dancers* inspireerde Forsythe tot een zeer klassieke choreografie die aan het *Zwanenmeer* doet denken; alleen zijn hier de dansers en danseressen kaalhoofdig en in hun stijve, cirkelvormige tutu's niet als mannen en vrouwen te onderscheiden. Naast deze pseudo-klassieke figuren bevinden zich in Perlmans toneel-woestenij twee figuren met viltlaarzen en grijze Rococo-jasjes, die door hun lichaamsbewegingen bijna hun evenwicht verliezen. 'Degenen die er het meest archaïsch uitzien bedienen zich van een eigentijdse danstaal en degenen met een futuristisch aanzien, van een historische. Er is dus een voortdurende tegenstrijdigheid tussen zoals ze er uitzien en wat ze doen, waardoor een eigenaardige spanning ontstaat.' aldus Forsythe.

Limb's Theorem

Ballett Frankfurt

New Sleep een surrealistisch zoekplaatje, waarvan de wereldpremière in januari 1987 in San Francisco plaatvond, werkt met de magie van licht. Het toneel is diagonaal verdeeld in lichtdriehoeken. Filmische contrasten van licht en donker en veel zijlicht geven de scene een feeërieke, onwezenlijke sfeer. Zwart-wit zijn ook de bowlingballen die over het toneel rollen, evenals de in het zwart geklede dansers op een zwart toneel. Het enige voorwerp dat kleur brengt in het geheel is een uitermate saaie plant, die met zijn groene bladeren een lachwekkend object voor de onderzoeken van een met meetlatten gewapend, grotesk drietal - wetenschappers, tovenaars.

De bewegingstaal van armen en handen is zeer bepalend voor deze sprankelende en humorvolle choreografie, waaraan de prikkelende monotone computermuziek van Thom Willems een elektriserend ritme geeft.

Limb's Theorem In het driedelige Limbs Theorem, wereldpremière maart 1990 in Frankfurt, gaat Forsythe uit van de wetmatigheden van de menselijke ledematen. De dans zelf en de waarneming daarvan door de toeschouwer zijn hier gelijkgeschakeld. Het gerelativeerde verschijnt wederom gerelativeerd, als in een reeks tegenover elkaar opgestelde spiegels. Het gehele stuk ademt Forsythes stelling (theorem) dat dans altijd over de dans zelf gaat.

De door de decormakers Forsythe en Michael Simon vormgegeven reusachtige objecten maken een onmiskenbare monstrueuze indruk, en daar gaat het in Limb's Theorem dan ook over - over vormen en structuren. Limb's Theorem toont de dans in fragmenten, die in de fantasie van de toeschouwer tot één geheel worden samengesmeed. De grenzen worden bepaald door het menselijk lichaam zelf. Maar Forsythe verscherpt deze grenzen: enerzijds door het soort bewegingen, die vaak bewust extreem 'ingedraaid' zijn, waardoor het klassieke 'en dehors' (uitgedraaid) onthullend eenvoudig wordt omgedraaid. Aan de andere kant door ondoordringbare lodenwanden, die de toneelruimte begrenzen. De gedeeltelijke opening in de wanden zorgt voor een doorlopend verschuivend perspectief, waardoor de idee van een vast

centrum op het toneel in het absurde wordt getrokken.

Tussen deze drie wanden staan de bewegende reuzenobjecten: een omgevallen, op één zijde draaiende rechthoek in het eerste deel, het golvende windscherm in het tweede deel (*Enemy in the Figure*, dat reeds in mei 1989 in première ging). Verder twee schuin neerhangende doeken, zwart en wit, het skelet van een radarschotel en een zware staalconstructie, in het derde deel.

Deze decorstukken uit een high-tech tijdperk begeleiden ogenschijnlijk - tenminste tot ze verdwijnen - dat wat in het middelpunt staat: de dans. De dansers zien hun inzetten aangegeven op twee monitoren die, gericht op de toneelopening, in de zaal zijn opgesteld. Digitale klokken die de seconden wegtikken en de ritmes van de elektronische muziek van Thom Willems die daar tegenin druist, vormen de intense, klankrijke bodem voor een choreografie die geen dramatische hoogtepunten in de gebruikelijk zin kent, maar alleen samenballing van structuur. De dans, vlak voor het verdwijnen - daarvoor wordt het toneel deels in het duister gehuld - scherpt de zintuigen en verbreedt de grenzen van de waarneming. Daarmee staat 'Limb's Theorem thematisch in directe samenhang tot Forsythes zes jaar oude, eveneens avondvullende stuk *Artifact*.

Eva Fischer

William Forsythe werd in 1949 te New York geboren. Zijn dansopleiding ontving hij bij het Joffrey Ballet aldaar, waar hij tevens al danser optrad. In 1973 haalde John Cranko hem naar het Stuttgarter Ballet. Voor het Stuttgarter Noverre Gesellschaft, dat zich tot taak heeft gesteld jonge choreografen te stimuleren, maakte hij in 1979 zijn eerste ballet *Urlicht*, een pas-de-deux op muziek van Gustav Mahler. Vanaf 1979 - na zijn vertrek uit Stuttgart - was Forsythe vijf jaar lang als freelance choreograaf werkzaam voor het Henzes Festival in Montepulciano (Italië), het Nederlands Dans Theater, de Deutsche Oper te Berlijn, het Joffrey Ballet, het Ballet van de Parijse Opéra, alsmede de Wiener en de Münchener Staatsoper.

Ballett Frankfurt

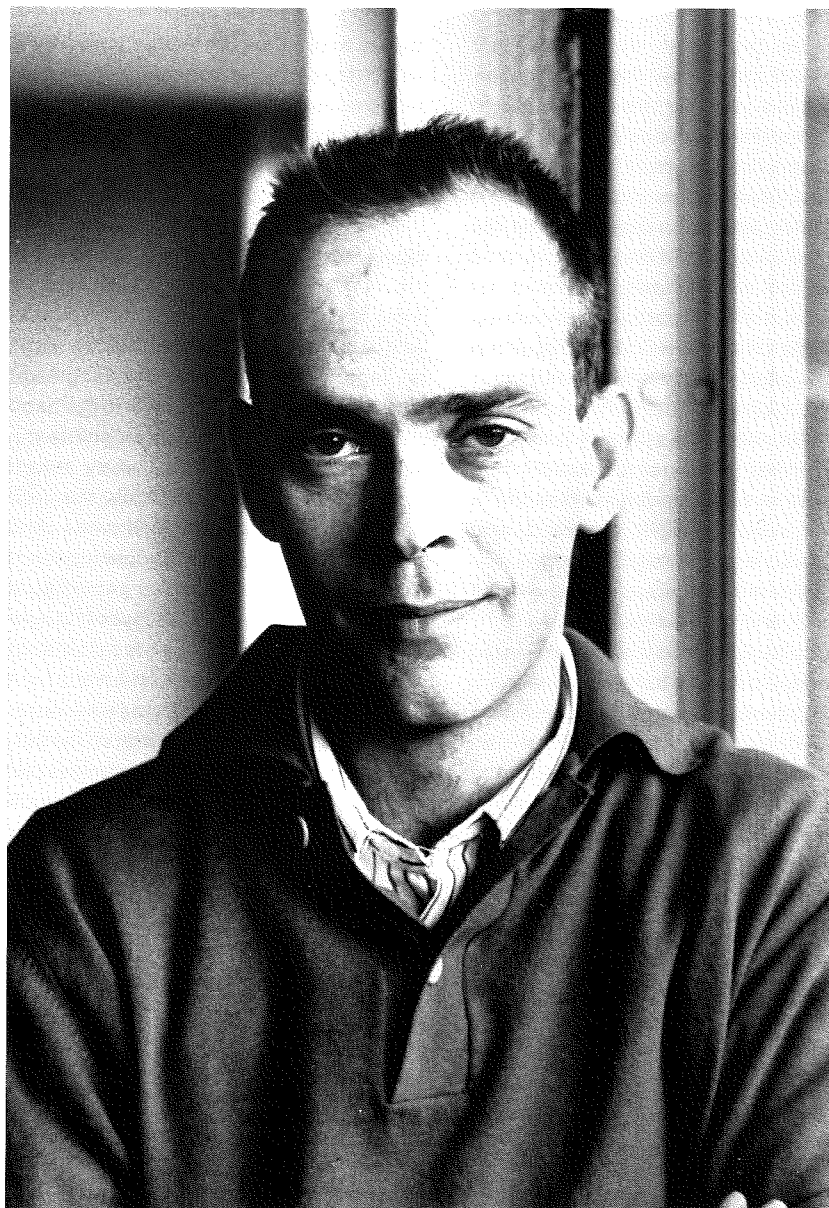
Vanaf zijn benoeming, in 1984, tot artistiek leider van Ballett Frankfurt heeft William Forsythe ernaar gestreefd dit conventioneel klassiek geschoolde gezelschap te laten uitgroeien tot een groep zelfstandige individuen, die daadwerkelijk deelnemen aan het wordingsproces van zijn choreografieën.

Daarbij werd van de dansers een onvoorwaardelijke inzet geëist die zich niet alleen beperkte tot de dans maar zich uitstreekte tot voordracht en zang, ingrediënten die naast muziek, licht en vormgeving in zijn werk op gelijkwaardig niveau worden gereflecteerd.

Forsythe begon zijn ontdekkingsreis naar de functie van het ballet in 1982 in Den Haag met het provocerende beeldraadsel *Gänge* in 1984 gevolgd door het neo-klassieke *Artifact* (Holland Festival 1987), *New Sleep* (1987 San Francisco, Holland Dance Festival), *Impressing the Czar* (1988 Frankfurt, Holland Festival).

Thom Willems studeerde van 1978 tot 1983 aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag, o.a. bij Dick Raaymakers en Jan Boerman. Vanaf 1985 werkt hij samen met William Forsythe. Hij componeerde muziek voor *LCD* (1985), *Big White Baby Dog* (1986), *Die Befragung des Robert Scott* (1986), *New Sleep* (1987), *The Loss of Small Detail* (1987), *In the Middle Somewhat Elevated* (1987), *Some Old Story* (1987), *Skinny* (i.s.m. W. Forsythe, 1986). Deze choreografieën maken eveneens deel uit van het repertoire van het San Francisco Ballet en het Ballet de l'Opéra de Paris.

Thom Willems

Slingerland is a four-part, full-length work arranged in the same way as Limb's Theorem, which was also devised in stages. The first part was performed first in November 1989 in Frankfurt. Parts II and III will be premièred at this Holland Festival and Part IV will follow in the autumn of this year. For the first and third parts, Forsythe has made use of the romantic and dreamy music of the English composer Gavin Bryars. Amsterdam-born Thom Willems composed the music for the other two parts. The music for part two, unlike the monochrome music of the first and third parts, is very varied and based on the laws of the fugue - a 'Gothic Cartoon' as Willems describes it. Forsythe has a 'vaudeville macabre' in mind, after which the dream landscape from the first part is reintroduced in the third part. A romantic dream: 'Imagine a madman who has built a theatre and with the sole purpose of having a moment from his reminiscence played for him again and again.' (Forsythe) In its totality Slingerland is a combination of retrospective fantasy, precursive visions and memories of youth. The choreography focuses on the visual element in the form of Cara Perlman's objects. For the first part she designed a sand-coloured stone surface with black boulders, which also resembles a theatre landscape thanks to a slate-coloured velvet curtain. This curtain is present throughout the piece. Bald-headed dancers stick their heads and hands through holes in the floor and write 'the story of the human body' as Forsythe says. Bryars *Three Viennese Dancers* inspired Forsythe to devise a very classical choreography, reminiscent of *Swan Lake*; but in this case the dancers are bald and not recognisably male or female thanks to

their stiff saucer-shaped tutus. Alongside these pseudo-classical figures, Perlman's theatre wasteland also accommodates two figures with felt boots and grey Rococo jackets who almost lose their balance with their movements. 'Those which look most archaic make use of a modern dance style and those with a futurist appearance use an historical. So there is a continual disparity between the way they look and what they do. This evokes a contemporary tension,' according to Forsythe.

New Sleep a surrealistic picture puzzle, works with the magic of light. The stage is diagonally dissected with triangles of light. Cinematic-like contrasts of light and darkness and a lot of sidelight imbue the scene with a fairy-like, unearthly atmosphere. And the bowling balls that roll across the stage are black and white. And dancers dressed in black, dancing on a black stage. The only thing providing a little colour is a very bourgeois house plant - whose green foliage is a ridiculous object of investigations conducted by a grotesque trio armed with tape measures - scientists, a group of magicians. The language of arms and hands determines this animated, highly entertaining piece, pulsing with Thom Willem's provokingly monotonal electronic computer music.

Limb's Theorem In the three-part work Limb's Theorem, premièred in Frankfurt in March 1990, Forsythe is interested in the laws governing human limbs. The dance itself and its observation by the audience are on the same level. That which is put in perspective appears again in perspective as in a series of mirrors placed facing each other. The whole work expresses Forsythe's theorem that

dance is always about dance itself. The giant objects conceived by set designers Forsythe and Michael Simon make an unmistakeably monstrous impression. That is also the subject of Limb's Theorem: forms and structures. Limb's Theorem shows dance in fragments which are put together to form a whole in the audience's imagination. The boundaries are determined by the human body itself. But Forsythe sharpens these boundaries. Partially by the nature of the movements which are often turned in extremely sharply and simply reverse the classical 'en dehors'. At the same time, impenetrable lead walls limit a claustrophobic-enclosed theatre space. The partial opening in the walls provides a continually-changing perspective, which in turn makes the idea of a fixed centre to the theatre space absurd. Between the three walls are the giant moving objects: a toppled rectangle turning on one side in the first part, the corrugated wind-shield in the second part (Enemy in the Figure was premièred in May 1989) and two large globes, two curtains (black and white) hanging at an angle, the skeleton of a radar dish and a heavy steel construction in the third part. These pieces of scenery from a high-tech era - until they disappear - apparently accompany the focus which is dance. The dancers see their cues on two monitors set up in the auditorium. Digital clocks time the seconds ticking away and clashing with the rhythm of Thom Willems' electronic music form the intense and colourful basis in sound for a choreography which has no dramatic highlight in the traditional sense, only concentrations of texture. Dance, just before disappearance - which is why part of the stage is in darkness -

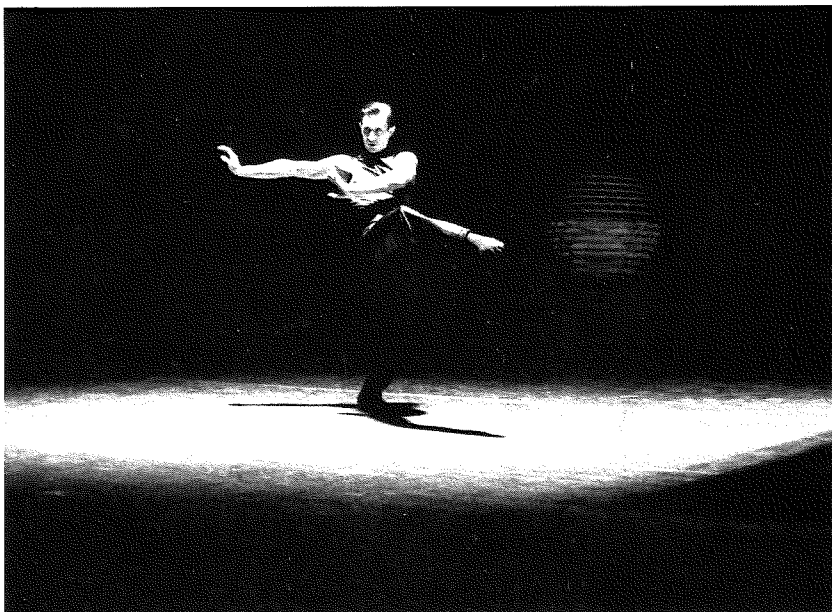
sharpens the senses and broadens the boundaries of observation. This links Limb's Theorem directly with Forsythe's six-year-old full-length work Artifact.

Eva Fischer

William Forsythe was born in New York in 1949. He received his training and also danced with the Joffrey Ballet there. In 1973, John Cranko brought him to the Stuttgarter Ballet. He devised his first ballet *Urlicht*, a pas-de-deux to music by Gustav Mahler, in 1979 for the Stuttgarter Noverre Gesellschaft, which was founded to stimulate young choreographers. After 1979, when he left Stuttgart, Forsythe spent five years as a free-lance choreographer working for the Henzes Festival in Montepulciano (Italy), the Netherlands Dance Theatre, the Deutsche Oper in Berlin, the Joffrey Ballet, the ballet of the Paris Opera as well as the Vienna and Munich State Operas. After his appointment as artistic director of Ballett Frankfurt, Forsythe attempted to develop this classically-trained company into a group of individuals who play a concrete role in the creation of his choreographies. An unconditional commitment is demanded of the dancers, not just limited to dance but also comprising recitation and song, ingredients which are reflected equally in his work alongside music, lighting and design. Forsythe started his voyage of discovery to find the function of ballet in 1982 in The Hague with the provocative visual puzzle *Gänge*, followed in 1984 by the neo-classical *Artifact* (Holland Festival 1987), *New Sleep* (1987, San Francisco, Holland Dance Festival), *Impressing the Tsar* (1988, Frankfurt, Holland Festival).

Ballett Frankfurt

Thom Willems studied at the Royal School of Music in The Hague from 1978 till 1983. His cooperation with William Forsythe started in 1985. He composed the music for the following ballets: *LCD* (1985), *Big White Baby Dog* (1986), *Die Befragung des Robert Scott* (1986), *New Sleep* (1987), *The Loss of Small Detail* (1987), *In the Middle Somewhat Elevated* (1987), *Some Old Story* (1987), *Skinny* (W. Forsythe, 1986). These ballets are also in het repertoire of San Francisco Ballet and Ballet de l'Opéra de Paris.

Colofon - Dit is een uitgave van het Holland Festival Telefoon (031) 20-276566 Telex 11218 HFAUB

Telefax (031) 020-203459 Telegramadres Festival Amsterdam Kleine-Gartmanplantsoen 21 1017 RP Amsterdam
Bestuur A. van der Zwan (voorzitter) Ph. van Tijn (secretaris/penningmeester) J. Blokker S. Ex F. de Ruiter
Directie Adriaan 's-Gravesande Geert Dales Plaatsvervangend zakelijk leider Marcel de Zwaan Programmering Marc
Jonkers (dans) Arthur Sonnen (theater) Adriaan 's-Gravesande (muziek) Elmer Schönberger (muziek) Joël Bons
(muziek) Monica van Steen (Off Holland) Producers Sigi Giesler Marja Molewijk Alma Netten Monica van Steen
Gwenoële Trapman Produktieassistentie Albertine Otto Odette Toeset Marieke Woudstra Publiciteit/Pers Karin
Acket Hanneke Bouwsema Carla Hazewindus Karin Mulder Babs van Overbeek Frank van Weerde Anne
Wertheim Marijke Wesly Secretariaat Anne Both-Edin Désirée Dicks Tineke van Manen Jildou Straat Els Visscher
(chef de bureau) Administratie Gabriëlle Schretzmeijer Anna Stam Grafisch Ontwerp SDU ontwerpgroep (Irma
Boom, René Put) Zetwerk LaserGraphics BV Druk BV Grafisch Centrum Amsterdam (GCA) Foto omslag Frans Jansen

sponsors:

KLM
PTT Telecom
De Volkskrant
Kodak Nederland
NV SDU V/h Staatsdrukkerij/Uitgeverij
Dommelsche Bierbrouwerij BV
Fiat Auto Nederland

WordPerfect Europe
Amtron BV
F. van Lanschot Bankiers NV
Drukkerijen De Bussy Ellerman Harms bv

subsidiënten:

Ministerie van WVC
Ministerie van Economische Zaken
Gemeente Amsterdam
Gemeente 's-Gravenhage
Prins Bernhard Fonds Cultuurfonds voor Nederland
Goethe-Institut
Österreichisches Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Sport, Wien
Pro Helvetia
Nationale Commissie Voorlichting en Bewustwording Ontwikkelingssamenwerking (NCO)